

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ ЯК ІНДИКАТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Л. Б. Баранник, д. е. н., професор, Barannik_LB@mail.ru

Р. С. Шаранов, студент, sharanovr2008@mail.ru,

Університет митної справи та фінансів

Методологія дослідження. Дослідження побудоване на основі методології постнекласичної парадигми як певної картини світу з використанням методів наукового пізнання: порівняння, узагальнення – при встановленні сутнісних відмінностей у підходах до дослідження процесів координації; аналізу і синтезу – при виявленні тенденцій і закономірностей в економічному розвитку та детермінації ними соціальних наслідків; методів наукового доказу: дедукції та індукції – при формулюванні висновків; логічного та історичного – при проведенні тимчасових і просторових паралелей.

Результати. На основі широкого використання емпіричного матеріалу і критичного аналізу економічної літератури здійснено дослідження стану вітчизняного ринку праці та головного його показника – рівня безробіття. Показано, що рівень безробіття в українській економіці (9,5%) не надто відрізняється від рівня безробіття в ряді європейських країн і що для України він не є критичним, але в цілому погіршує складну економічну ситуацію. Серед регіонів з найбільш високим рівнем безробіття названі Донецька (14,2%) і Луганська (16,6%) області, що пояснюється війною і відтоком населення. Вивчення рівня безробіття за гендерною, віковою та іншими ознаками показало, що безробіття переважає серед жінок, низько-кваліфікованих працівників і молоді. Узагальнено підходи фахівців щодо ситуації на ринку праці. Відзначено, що в Україні досі немає державної концепції, яка визначила б принципи, стратегічні та тактичні завдання в питанні трудового міграційного потоку. Величезний відтік української робочої сили за кордон становить серйозну загрозу національній безпеці.

Новизна. Виявлено та проаналізовано причини безробіття в сучасній Україні. Подано загальну оцінку стану ринку праці. Проаналізовано ряд факторів, які сприяють високому рівню безробіття в Україні. Виокремлено наслідки безробіття в контексті погіршення економічних показників розвитку країни, а саме: безробіття визнано внутрішнім фактором, що загрожує національній безпеці держави і вимагає переорієнтації її економічної політики в бік посилення уваги до проблем зайнятості.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані при розробці нових пізнавальних підходів у сфері вивчення державної та ринкової координації процесів розвитку суспільства, здійснення прикладних досліджень в даній сфері.

Ключові слова: безробіття, національна безпека, методологія МОП, рівень зайнятості, економічно активне населення, міграція, нелегальна зайнятість, молодіжне безробіття.

Література

1. Кейнс Дж. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей / Дж. Кейнс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/keyns-1/index.htm>

. Keyns Dzh. *Zahalna teoriya zaynyatosti, vidsotka i hroshey* [Common theory business, pro cent and money] / Dzh. Keyns. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bibliograph.com.ua/keyns-1/index.htm>

2. Классика экономической мысли: Сочинения / В. Петти, А. Смит, Д. Рикардо, Дж. Кейнс, М. Фридмен. – М. : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 896 с.

Klassika ekonomicheskoy mysly: Sochineniya [Economy thought classics: Works] / V. Peti, A. Smit, D. Rikardo, Dzh. Keyns, M. Fridmen. – М. : Izd-vo ЭКСМО-Press, 2000. – 896 p.

3. Маркс К. Капитал. Т. 1. – М. : Изд-во полит. лит-ры, 1983. – 905 с.
Marks K. *Kapital* [Capital]. Т. 1. – М. : Izd-vo polit. lit-ry, 1983. – 905 p.

4. Блауг М. Филлипс, А. Уильямс // 100 великих экономистов после Кейнса. – СПб. : Экономикс, 2009. – С. 310–312. – 384 с.

Blaugh M. Fyllyps, A. Uilyams // 100 velikikh ekonomistov posle Keynsa [Blaug M. Fillips, A Uiliams // 100 grate economists after Keyns]. – SPb. : Ekonomikus, 2009. – P. 310–312. – 384 p.

5. Богиня Д. П. Основы экономики праці: навч. пос.. для студ. екон. спец. / Д. П. Богиня, О. А. Грiшнова; Київ. екон. ін-т менеджменту. – К. : Знання-Прес, 2000. – 312 с.

Bohynya D. P. Osnovy ekonomiky pratsi [Bases work economy] : Navch. posib. dlya stud. ekon. spets. / D. P. Bohynya, O. A. Hrishnova; Kyuyiv. ekon. in-t menedzhmentu. – К. : Znannya-Pres, 2000. – 312 p.

6. Волинський Г. Про соціальну диференціацію населення / Г. Волинський // Економіка України. – 2008. – С. 79–84

Volynskyy H. Pro sotsialnu dyferentsiatsiyu naseleण्या [About social population differentiation] / H. Volynskyy // Ekonomika Ukrayiny. – 2008. – P. 79–84

7. Давидова І. О. Зайнятість та безробіття в постіндустріальній економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2581>

Davydova I. O. Zaynyatist ta bezrobittya v postindustrialniy ekonomitsi [Occupation and unemployment in post-industrial economy] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2581>

8. Кір'ян Т. Соціальний захист населення від безробіття / Т. Кір'ян // Україна: аспекти праці. – 1998. – № 4. – С. 16–22.
- Kiryanyan T. *Sotsialnyy zakhyst naseleennyia vid bezrobittya* [Social defense population from unemployment] / T. Kiryan // *Ukrayina: aspekty pratsi*. – 1998. – № 4. – P. 16–22.
9. Колешня Л. Безробіття в умовах формування ринкових відносин / Л. Колешня // Україна: аспекти праці. – 1997. – № 6. – С. 9–12.
- Kolyeshnya L. *Bezrobittya v umovakh formuvannya rynkovykh vidnosyn* [Unemployment in condition of formation market relations] / L. Kolyeshnya // *Ukrayina: aspekty pratsi*. – 1997. – № 6. – P. 9–12.
10. Лібанова Е. М. Ринок праці: навч. пос.. / Е. М. Лібанова. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 224 с.
- Libanova E. M. *Rynok pratsi* [Work market]: navch. pos. / E. M. Libanova. – K. : Tsentri navch. lit-ry, 2003. – 224 p.
11. Мотивація та соціальний захист персоналу : моногр. / за заг. ред. проф. А. Г. Бабенка. – Д. : ДДФА, 2011. – 400 с. – С. 81–90; 90–97.
- Motyvatsiya ta sotsialnyy zakhyst personalu* [Motivation and social personal defence] : monohr. / za zah. red. prof. A. H. Babenka. – D. : DDFA, 2011. – 400 p. – P. 81–90; 90–97.
12. Шаманська Н. В. Страхування на випадок безробіття в умовах соціально-економічних перетворень в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / Н. В. Шаманська. – Тернопіль : ТНЕУ, 2006. – 320 с.

Shamanska N. V. *Strakhuvannya na vypadok bezrobittya v umovakh sotsialno-ekonomichnykh peretvoren v Ukraini* [Social ensuarance on case of unemployment in conditions of social-economy changes in Ukraine] : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.04.01 / N. V. Shamanska. – Ternopil : TNEU, 2006. – 320 p.

13. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>

Pro zakhody shchodo zakonodavchoho zabezpechennya reformuvannya pensiyanoi systemy [About measure as to law guarantee reformation pension sistem] *Zakon Ukrayiny vid 08.07.2011 № 3668-VI* [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>

14. Фінансовий портал Мінфін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/>

Finansovyy portal Minfin [Finance portal Minfin] [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://index.minfin.com.ua/>

15. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_b_07u.htm

Derzhavnyy komitet statystyky Ukrainy [State statistic Ukraine comitee] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/osp_rik_b_07u.htm

16. Unemployment statistics. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_1_Youthunemployment,_2015Q4_\(%25\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_1_Youthunemployment,_2015Q4_(%25).png)

Unemployment statistics. Eurostat [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_1_Youthunemployment,_2015Q4_\(%25\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_1_Youthunemployment,_2015Q4_(%25).png)

17. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 № 2998-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

Pro spryannya sotsialnomu stanovlennyu ta rozvytku molodi v Ukraini [On promotion social becoming and development youth in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.02.1993 № 2998-ХІІ [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

18. Аналітичний огляд. – Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805

Analitychnyy ohlyad. – *Derzhavna sluzhba zaynyatosti* [Analytic review. – State service employment] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805

19. Торжевський М. В. Проблеми безробіття молоді та напрями їх вирішення / М. В. Торжевський // Економіка України. – 2014. – № 1 (626). – С. 87–96.

Torzhevskyy M. V. Problemy bezrobittya molodi ta napryamy yikh vyrishennya [Youth unemployment problems and ways of its solving] / M. V. Torzhevskyy // *Ekonomika Ukrainy*. – 2014. – № 1 (626). – P. 87–96.

20. Герої праці. Незалежне бюро новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ua/tema/91803/>

Heroyi pratsi. Nezalezhne byuro novyn [Work herows. Independent news bureau] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nbnews.com.ua/ua/tema/91803/>

21 Федоренко В. Г. / Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи / В. Г. Федоренко // Економіка та держава. – 2009. – №1. – С. 4–5.

Fedorenko V. H. Rynok pratsi v Ukraini ta ekonomichni tendentsiyi v umovakh svitovoyi ekonomichnoyi kryzy [Work market in Ukraine and economy tendencies in conditions of world economy crisis] / V. H. Fedorenko // *Ekonomika ta derzhava*. – 2009. – №1. – P.4–5.

22. Fact Check [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.factcheck.com.ua/ua/yurij-bojko-smanipuliroval-pokazatelyami-statistiki-zayaviv-o-katastroficheskom-polozhenii-ukrainy/>

Fact Check [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu:

<http://www.factcheck.com.ua/ua/yurij-bojko-smanipuliroval-pokazatelyami-statistiki-zayaviv-o-katastroficheskom-polozhenii-ukrainy/>

23. Інтернет-версія всеукраїнського часопису «Політика. Право. Життя». Елла Лібанова: «Трудове населення України різко збідніло...» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.polpravozhit.in.ua/2016_04_08_archive.html

Internet-versiya vseukrayinskoho chasopysu «Polityka. Pravo. Zhyttya». Ella Libanova: «Trudove naseleння Ukrayiny rizko zbidnilo...» [Internet-version all-Ukrainian journal «Politics. Law. Life». Ella Libanova: Working Ukraine population abruptly became poverty] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.polpravozhit.in.ua/2016_04_08_archive.html

24. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=3054

Derzhavna sluzhba zaynyatosti Ukrayiny [State service employment of Ukraine] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu:

http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=3054

25. Інформаційно-аналітичні матеріали на засідання НТСЕР до питання «Забезпечення зайнятості – головне завдання соціальних партнерів». Федерація профспілок України. – К., липень 2014 року.

Informatsiyno-analitychni materialy na zasidannya NT·SER do pytannya «Zabezpechennya zaynyatosti – holovne zavdannya sotsialnykh partneriv». [Inform-analytic materials on sitting NT SER on task «Guarantee employment – the main task social partners»] Federatsiya profspilok Ukrayiny. – K., lypen 2014 roku.

26. Про затвердження форми постанови про накладення штрафу уповноваженими посадовими особами Державної служби України з питань праці: Наказ Мінсоцполітики України від 02.02.2016 № 67 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0256-16>

. Pro zatverdzhennya formy postanovy pro nakladennya shtrafu upovnovazhenymu posadovymu osobamy Derzhavnoyi sluzhby Ukrayiny z pytan pratsi [On confirming form resolution on laing fine by representative post person State Ukraine service on work tasks] Nakaz Minsotspolityky Ukrayiny vid 02.02.2016 # 67 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0256-16>

27. Боротьба з безробіттям та служба зайнятості в Україні [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://5ka.at.ua/load/makroekonomika/borotba_z_bezrobittjam_ta_sluzhba_zajnyatosti_v_ukrajini

. Borotba z bezrobittjam ta sluzhba zaynyatosti v Ukrayini [Fight with unemployment and employment Ukraine service] [Elektronnyy resurs]: Rezhym dostupu: http://5ka.at.ua/load/makroekonomika/borotba_z_bezrobittjam_ta_sluzhba_zajnyatosti_v_ukrajini